

Ídnaðurin í Føroyum IV

Góðsking av fiski ein fyritleyrt

Tað er eyðsæð, at fiski-
idnaður er tað, vit hugsa
mest um, tá talan er um
eina víðari idnaðarlaga
menning í landinum.

Her hava vit rávøru
tøka, og her hava vit
tradiónir, ið væl kunnu
verða yvirfærðar til eina
hægri góðsking. Stutt
sagt eru fremstu náttúr-
ligu fyritleyrtirnar tilsteð-
ar.

Flakavirkini ikki við

Í dag hava vit umframt
flakavirkini — sum ikki
verða tikin við her — bert
tvey smærri roykivirkir,
bæði komin nakað um
sømu tíð fyri umleið 2 ár-
um síðani, og eitt virki, ið
ger sildahálvkonserver.

Hesi virkir vísa og tí-
verri sum er at hava smár-
ar mogleikar. Sildavirkið
hefur trupulleikar við at
fáa rávøru, og hetta kemur
neyvan at batna tey allar-
fyrstu árin.

Hartil kemur, at tað
júst innan hetta øki hefur
verið og framvegis er ógvu-
liga hørð kapping, so
føroyska virkið hefur ilt
við at koma inn á marknaðin,
sum stórt sæð er av-
markaður til Danmark og
Svøríki, fyrst og fremst tí
hesi lond hava tradiónir
fyri júst hesi framleiðslu,
og tí tað innan hetta øki
finnst stór, kapitalsterk
feløg (Abba, Lund,
Glyngøre etc.), ið kunnu
nýta ótradiónella fram-
ferð, um so er, at marknaðarparturin er í vanda.

Eiga mogleikar

Hóast hetta er orsök at
rokna við, at vit eiga
mogleikar at fáa ein rími-
ligan marknaðarpart uppá
longri sikt, um rætt verður
atborið. Men treytirnar
eru:

1) at vøran verður út-
viklað intensivt, so hon er
fult á hædd við tað, ið
annars er á marknaðinum,
2) at talan er um hóska-
andi úrval t.e. í minsta
lagi 3 ymisk sløg,

3) at neyðugur peningur
verður brúktur til seluna,
4) at mogleiki verður
fyri distribútið frá dag til
dag og

5) at stuðul verður
veittur til at gjøgnumføra
hetta.

Meira enn tá talan er
um aðrar fiskavørur er
roykivøruidnaðurin
heimamarknaðaridnaður
burturav. Royktar fiska-
vørur verða brúktar alla

»Neyvan nakrastaðni har fiskivinnan
hefur so stóran týðning, er fiskiídnað-
urin so lítið útbygður sum í Føroyum.
Tað, sum higartil er vorðið gjørt, má
sum heild sæð kallast viðfáningur«.

staðni, men fólk vilja helst
hava sær so friskt royktar
sum møguligt. Vørur, ið
eru nakrar dagar gamlar,
tá tær koma fram til
marknaðin, hava tí av-
markaðar mogleikar.
Frystar roykivørur kunnu
bert seljast sum 2. floks.
Millumlanda handil við
roykivørur er tessvegna
ógvuliga avmarkaður.
Einasti mogleiki av
týðningi fyri okkum tykist
í løtuni vera søla av
lættroyktum, biligari
fiskavørur til Fraklands
og mogleiga eisini Ong-
lands. Hesir mogleikar
standa og falla við, um
vørurnar kunnu vera nóg
skjót frammi á marknað-
inum.

Selja í Føroyum

Tað vildi verið spell, um
henda nýggja idnaðar-
grein heilt hvarv aftur.
Peningur er brúktur til
bæði iløgur og kanningar,
og vørurnar eru eftirhond-
ini, hvat góðsku viðvikur,
fult á hædd við tað, ið
aðrir framleiða.

Fyri at fingið framleiðsluna meira stabila og
áhaldandi vildi tað verið
skilgald at gjørt meira
við heimamarknaðin, sum
higartil stórt sæð ikki
hefur kent royktar fiska-
vørur og framvegis bert í
lítlan mun er útnýttar.
Hetta kundi í hvussu so er
uppá styrti sikt verið tað,
ið bjargaði hesi idnaðar-
grein. Uppá longri sikt
vildi ein skipaður útflut-
ningur loftvegis kunnað
opnað nýggjar mogleikar,
men sum er, eru bæði
flutningsmogleikarnir og
prisurin til hindurs fyri
hesum. — Sum er kann í
hvussu so er ikki elvast til
eina víðari útbygging av
hesi grein innan fiskiídnaðin.

Hvørjum nýggjum til-
tøkum innan fiskiídnaðin
er so mogleiki fyri? Høv-
udssetningurin má vera,
at einhvar útbygging er
grundað á rávøru, ið nóg
mikið er til av, eisini uppá
longri sikt, og at kapping-
arumstøðurnar eru rímu-

ligar. T.d. at vøran ikki
kemur í beinleiðis kapping
við vørur frá u-londum
ella ókjum við lægri
kostnaðarstigi enn okk-
ara. Harumframt mugu
krøvini til stýring av
flutningi og sølu ikki vera
alt ov stór.

Livur og rogn

Onkrar kanningar eru
gjørðar av fyritleytunum
fyri framleiðslu og sølu av
fiskahermetikkvørur. Í
samband við ætlanir um
konservervirki í Sanda-
vági er soleiðis funnið
fram til, at ein góðsking
grundað á livur og rogn
átti at havt mogleikar.

Høvuðsónarmiðið aft-
anfryi hesa niðurstøðu
var:

1) at tørvur er á rognum
til framleiðslu aðrastaðni,
og ávirkar hetta, at pris-
kappingin ikki verður so
hørð sum annars,

2) vit hava eina nøgd av
rognum, ið kann »føða«
eina nýmótans fram-
leiðslulinju,

3) livur verður sum er
ikki brúkt og kann tí fáast
fyri rimuligan pris,

4) nýtt teknologiin er á
einum rimuligum stigi

5) marknaðurin fyri
báðar vørur er stabilur og
kann víðkast og

6) marknaðarprisurin
tykist rimuligur og gevur
pláss fyri hampuligari úr-
tøku.

Hesi viðurskipti eru
neyvan stórvegis broytt
síðani, og arbeitt eigur at
verða við hesum mugu-
leika. Ein fyritleyrt er
kanska, at tiltøk eiga at
verða gjørd fyri at
tryggja, at rávøran verður
fyrihildin føroyska idnað-
inum. Hetta er kanska
mest ein politiskur spurn-
ingur, sum vilji óivað er til
at fáa loyst.

Kanningar hava verið
gjørðar av hermetikk-
framleiðslu grundað á
brislign, makrel etc. Um-
framt at atgongdin til rá-
vøruna neyvan er so trygg
sum ynskiligt kundi verið,
hefur tað vist seg, at
teknologiin, ið brúkt verð-

ur innan hetta øki, er
ógvuliga høg (fá, stór
virkir), at kappingin er
ógvuliga hørð (yvirka-
pitetur), og vinningurin tí
ógvuliga lítill.

Farsvørur

Ávisar kanningar eru ei-
sini farnar fram av mugu-
leikunum fyri vørur
grundaðar á fars. Talan
kundi her verið um fiska-
pýlsur, krebinettir, frika-
dellir etc., fiskabollar og
fiskakøku.

Sum er, er tað serliga
marknaðurin fyri fiska-
pýlsu, ið kann hava á-
huga. Talan er um eina so
at siga nýggja vøru, ið
finst á marknaðinum í
ymsum tilgerðum, og sum
verður eftirspurd í vaks-
andi mun. Til hesa fram-
leiðslu hava vit rávni, ið
er nakað biligari enn flestu
aðrastaðni, og framleiðslan
er lætt at fáa í gongd.
Øll tekin eru til, at hetta
er ein vøra, ið grundarlag
er fyri at seta í fram-
leiðslu.

Marknaðurin fyri fiska-
bollar og fiskakøku er av-
markaður, men stabilur.
Tað kann hugsast, at
marknaðurin fyri hesar
vørur kann verða út-
bygður, serliga í ávisum
fjarum londum. Tað kann
ávirka kappingarferi okk-
ara, at ein partur av vø-
runi vanliga er innflutt rá-
vøra (mest mjøl), men her
kann tað hugsast, at t.d.
svartkjafurin vil geva
okkum biligari fiskiráevni
enn higartil. Umframt
higartil kendar vørur, er
tað av týðningi, at vit
eisini útvikla okkara egnu
vørur úr biligum farsrá-
evni, grundaðar á so lítið
innflutt ráevni sum mugu-
ligt. Mogleikarnir tykjast
óavmarkaðir.

Lidnir rættir

Í føroyska orðaskiftinum
um góðsking verður ofta
tosað um lidnar dogurðar-
rættir úr fiski. Givið er, at
marknaðurin fyri lidnar
dogurðarættir er stórur og
vaksandi allastaðni í takt

Bakkasild, góðskað sildavøra beinleiðis til brúkan

við vøksturin í talinum á
útiarbeiðandi kvinnum.
Í sær sjálvum skuldu
vit átt mogleikar eisini
fyri slikari framleiðslu,
men tað má gerast greitt,
at krøvini bæði til fram-
leiðslu, og sølu eru ógvu-
liga stór, og at vørurnar
mugu útviklast javnan.
Spurningurin er, um vit
eru nóg búnir til fram-
leiðslu á so høgum stigi.
Hartil kemur, at serliga
her krevjast nógvar inn-
fluttar ingrediensir, og at
tollurin á lidnum dogurðar-
rættum og paneraðum
fiskavørur vanliga er
høgur. Men vit eiga sjálv-
andi áhaldandi at arbeiða
fram móti at skapa mugu-
leikar fyri eini so høgari
góðsking sum møguligt.

Ein serligur formur fyri
»góðsking« er hetta bert
at pakka vørurnar. Nóg-
virki aðrastaðni eru meira
ella minni grundað á
pakking t.e., at vøran í
mongum føri er óviðgjørð,
men gjøgnum pakking,
prismerking etc. verður
hon gjørd egnað til sølu
gjøgnum nýmótans sølu-
búðir. Alt fleiri vørur verða
seldar og pakkaðar, eisini
fiskavørur, í takt við
broytingarnar í sølu-
strukturinum. — Onkrar
av teimum vørur, vit
selja í stórum pakningi
verða úttanlands um-
pakkaðar í smærri pakn-
ingar t.d. saltfiskur, flat-
fiskur og rækjur. Higartil
hava vit í Føroyum bert í
avmarkaðan mun detail-
pakkað vørur. Hesin ser-
ligi formur fyri »góðsk-
ing« eigur at verða útvik-
lað, soleiðis at møguligt
er at fáa vørurnar longri
út í søluhúðini.

Mjølframleiðsla

Ein serligur táttur er
framleiðsla av djóraføði.
Marknaðurin er ógvuliga
nógv vaksin hesi seinastu
árin og er framvegis í
vækstri. Slik framleiðsla er
sum vera man gru tað á
biliga vøru, fyrst og

fremst t.d. kjøt og fisk, ið
ikkí kann nýtast til menn-
iskjaføði. Alternativt fyri
slika rávøru er mjølfram-
leiðsla, ið ofta gevur
ógvuliga lítið av sær.
Fiskur til djóraføði fæst
turkaður (til hundar),
frystur (malin) og sum
konserver. Í øllum føri er
talan um lætta, lítið
krevjandi framleiðslu,
sum eisini hóskar saman
við aðrari matframleiðslu.
Útbóðið av djóraføði er
vaksið eins nóg sum eftir-
spurningurin seinastu
árin, og kappingin hefur
havt lyndi at harða.
Nevndin metir tó, at an-
sur eigur at vera vistur
hesum øki og mælir til, at
framleiðslu- og kapping-
arviðurskiptini verða
kannaði nærri.

Nógvir mogleikar

Vist er her á nakrar av
teimum mogleikum,
nevndir metir, tað skuldi
verið fyri góðsking av
fiskavørur. Lagt verður
eina við, at góðsking av
vørur er eitt dynamiskt
fyrbrigdi, og at mugu-
leikarnir sum heild sæð tí
eru óavmarkaðir. Vit hava
ráevni, sum prinsipielt
kunnu útviklast til eitt
óendaligt tal av lidnum
vørur.

Higartil hava vit lítið
og einki gjørt, men onku-
staðni skal av álvara byr-
ast, ja tað sær líka fram út
til, at vit eru við at vera í
tíðsneyð, um so er at aftur-
gongdin innan fiski-
vinnuna verður munandi.
Fyri at fremja útvikling-
ina og gera privatar fyri-
tøkur/persónligar meira
áhugaðar: fyri at fara í
gongd við tiltøk innan
fiskiídnað, átti tað frá al-
mennari síðu, ongantíð ov
skjótt, at verið farið undir
eitt miðvíst granskingar-
og kanningararbeiði, bæði
hvat vørmenning, fram-
leiðslu og sølu viðvikur.
Mælt verður til, at hetta
verður tikið upp til eina
samlaða meting.